

UNIFORME IN OZNAKE CIVILNE ZAŠČITE

Tomaž Novak¹

Povzetek

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika je uniforma oblačilo po blagu, kroju in barvi enotno za vse pripadnike določene vojske, člane določenega društva ali delavce določenega poklica. Tudi za slovensko Civilno zaščito so značilne uniforme in oznake. Opredeljujejo nas kot pripadnike Civilne zaščite Republike Slovenije, hkrati pa vsakega posebej glede na njegov položaj oziroma funkcijo, ki jo opravlja, in usposobljenost oz. pripadnost enoti. Nosijo se v skladu s predpisi pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči. Pregled bomo začeli leta 1975, še v času nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije, katere del je bila do leta 1991 tudi Socialistična republika Slovenija. Kot del skupne države in civilne zaščite so slovenski pripadniki CZ nosili uniforme ter oznake po takratnih predpisih. Nove oznake Civilne zaščite RS so bile sprejete malo pred osamosvojitvijo oz. osamosvojitveno vojno leta 1991, med katero so njeni pripadniki pokazali svojo operativno sposobnost in pripravljenost, nove uniforme pa šele v začetku leta 1992. Skozi desetletja so se dopolnjevale, spreminjale in posodabljale.

CIVIL PROTECTION UNIFORMS AND MARKINGS

Abstract

The Slovar slovenskega knjižnega jezika (Dictionary of Slovenian Standard language) defines a uniform as a garment which is uniform in fabric, cut and colour for all members of a particular army, members of a particular association, or practitioners of a particular profession. Our Civil Protection Service also has its uniforms and insignia, which identify us as members of the Civil Protection of the Republic of Slovenia, while also identifying each individual according to their position or function, their qualifications, and their unit affiliation. They are worn in accordance with regulations when carrying out protection, rescue, and assistance tasks. This review begins in 1975, during the time of the former Socialist Federal Republic of Yugoslavia, of which the Socialist Republic of Slovenia was a part until 1991. As part of a common state and a common Civil Protection, the members of the Slovenian Civil Protection wore uniforms and insignia in accordance with the regulations at the time. The new insignia of the Civil Protection of the Republic of Slovenia were adopted shortly before independence, or rather before the 1991 war of independence, during which its members demonstrated their full operational capability and readiness. New uniforms were only introduced in early 1992. Over the decades, they have been redesigned, changed, and updated.

¹ Ministrstvo za obrambo, Uprava RS za zaščito in reševanje, Vojkova cesta 61, Ljubljana, tomaz.novak@urszr.si

UVOD

V Doktrinarnih načelih Civilne zaščite v SFRJ, ki jih je izdalo Predsedstvo SFRJ – svet za zadeve ljudske obrambe aprila 1974, je bilo zapisano, da je civilna zaščita osnovna sila za zaščito in reševanje prebivalstva ter materialnih dobrin, ki je po svoji vlogi, namenu in nalogah pomenila strateški del splošne ljudske obrambe. Organizirala in pripravljala se je za zaščito in reševanje ljudi ter materialnih dobrin pred vsemi vrstami vojnih akcij in se je kot taka prilagajala ter uporabljala tudi za zaščito in reševanje v miru (ob naravnih in drugih nesrečah večjega obsega). Organizirala se je na podlagi zveznega, republiških in pokrajinskih zakonov o ljudski obrambi ter predpisov ožjih družbenopolitičnih skupnosti, organizacij združenega dela in drugih organizacij. Kot organizirana sila je bila zasnovana na širokem angažiranju in udeležbi obstoječih struktur ter občanov na vseh ravneh

in v vseh oblikah družbenopolitičnega ter gospodarskega organiziranja v stavbah, krajevnih skupnostih, naseljih, občinah, republikah in pokrajinah, organizacijah združenega dela ter drugih organizacijah in organih. Sestavljena je bila iz štirih delov oziroma elementov, in sicer samozaščite občanov, ukrepov zaščite in reševanja, enot ter štabov.

Iz vloge in namena CZ so izhajale tudi njene naloge. Ene prvih nalog so (bile) trajno organiziranje, pripravljanje in usposabljanje vseh družbenih struktur, institucij, prebivalstva ter posebnih organizacij oziroma enot za zaščito in reševanje prebivalstva ter materialnih dobrin v izjemnih razmerah. Sledijo organiziranje in pripravljanje ukrepov za zaščito ljudi in materialnih dobrin v vseh okoljih, posebno v mestih, večjih naseljih, gospodarskih objektih in drugje, pravočasno aktiviranje ukrepov in sil za zaščito in reševanje prebivalstva ter materialnih dobrin v neposredni vojni ali drugi

nevarnosti, izvajanje zaščitnih akcij ter reševanje med vojno ali drugo nevarnostjo. Poleg tega so še pomoč prizadetim in ogroženim ter odpravljanje in preprečevanje širjenja poznejših posledic do vzpostavitve stanja, ko redne službe in dejavnosti lahko normalno funkcionirajo in zagotavljajo vso potrebno pomoč.

Enote so se delile glede na naloge, opremljenost in usposobljenost na splošne ter specializirane. Splošne enote so se vzpostavile v stanovanjskih stavbah, manjših organizacijah združenega dela, državnih organih ter krajevnih skupnostih in so predstavljale jedro samozaščite. Specializirane enote so se oblikovale kot posebne sile za opravljanje obsežnejših in zahtevnejših nalog zaščite in reševanja v družbenopolitičnih ter krajevnih skupnostih in večjih organizacijah združenega dela. Specializirane enote so se lahko združevale v večje združene sestave.

Štabi so bili operativno-strokovna telesa za vodenje akcij oziroma intervencij in delovanje CZ v izrednih razmerah. Načeloma so bili štabi CZ vzpostavljeni v vseh okoljih, kjer so bile organizirane enote. Pripravljali in izvajali so zaščitne ukrepe ter organizirali reševanje ob naravnih in drugih nesrečah. Za pripadnike enot in štabov civilne zaščite je bila predpisana enotna uniformiranost.

Po prvih večstrankarskih volitvah spomladi leta 1990, novi vodstveni strukturi Slovenije in uspešnem plebiscitu o slovenski samostojnosti in neodvisnosti 23. decembra 1990 se je začela pripravljati ter sprejemati osamosvojitvena zakonodaja, med drugim tudi nov temeljni resorni Zakon o obrambi in zaščiti, sprejet 6. aprila 1991 (Ur. list RS, št. 15/91). Določbe tega zakona, ki so urejale zaščito in reševanje, so na novo opredelile vlogo ter pomen civilne zaščite. »Ni in ne bo več tako množična organizacija s splošnimi enotami v vseh krajevnih skupnostih, ampak strokovna organizacija, ki bo povezovala vse strukture zaščite in reševanja takrat, ko bo obseg nesreče presegel zmogljivosti obvladovanja z osnovnimi (gasilskimi) enotami, ki bodo pooblaščen za opravljanje splošne reševalne službe. CZ, predvsem pa operativne strukture zaščite in reševanja bodo tako postale manj številne, s tem pa bodo izpolnjeni osnovni pogoji za hitrejši materialni in vsestranski strokovni razvoj. Predvsem se bodo razvijale specializirane strokovne enote in ekipe, katerih delo in učinkovitost bosta temeljila na delu organizacij in društev, kot so gorska, jamarska, kinološka, potapljaška reševalna služba ...« (Kacin, 1991). 25. junija 1991 je bila razglašena samostojna in neodvisna država Republika Slovenija. Že 27. junija

1991 se je začela osamosvojitvena vojna, v kateri je svojo vlogo poleg Teritorialne obrambe, Policije in civilne obrambe imela tudi Civilna zaščita.

Spremembe, ki so nastale v Sloveniji z njeno osamosvojitvijo in po njej, so zahtevale ponovno oceno stanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v državi ter uskladitev politike in ciljev na tem področju. Na podlagi nove ustave Republike Slovenije je bila pripravljena celovita zakonodaja, sprejeta po letu 1992. Z novo zakonodajo je bilo varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami izločeno iz obrambnega sistema z namenom, da se organizira kot celovita, na enotnih ciljih in načelih zasnovana interdisciplinarna dejavnost ter da se vse reševalne službe povežejo v organizacijsko in funkcionalno enoten sistem (Ušeničnik, 1998). Krovni zakon na tem področju je Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Ur. list RS, št. 64/94). V 3. členu zakona je zapisano, da je Civilna zaščita namensko organiziran del sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami oziroma poseben del namensko organiziranih sil za zaščito, reševanje in pomoč. Obsega organe vodenja, enote, opremo in objekte ter naprave za zaščito, reševanje in pomoč. Njeni pripadniki med opravljanjem svojih nalog nosijo predpisane uniforme in oznake, ki jih bomo podrobneje predstavili v nadaljevanju.

OD PROTILETALSKE ZAŠČITE DO CIVILNE ZAŠČITE

Ponovno organiziranje pasivne protiletalske zaščite v novi Jugoslaviji se je začelo leta 1948. V začetku tega leta se je pri Zveznem sekretariatu za notranje zadeve oblikoval oddelek protiletalske zaščite. Uredba o organiziranju službe protiletalske zaščite (PLZ) je bila sprejeta 13. decembra 1948. Splošno vodenje oz. upravljanje protiletalske zaščite je bilo zaupano zveznemu sekretarju za notranje zadeve, neposredno pa republiškim in pokrajinskim sekretarjem, ki so zaščito izvajali prek odsekov notranjih zadev pri okrajih in mestih. Na podlagi te uredbe iz leta 1948 je zvezni sekretar za notranje zadeve leta 1951 izdal Navodilo o izvajanju protipožarne zaščite, ki je bilo leta 1953 dopolnjeno in nekoliko pozneje zamenjano z novim. Naloge PLZ so bile pomoč oboroženim silam, zaščita prebivalstva in gospodarstva pred napadi iz zraka ter odstranjevanje posledic bombardiranj (Mišković, Mandić, 1987). V skladu s tem so po vsej Sloveniji za pripadnike PLZ natisnili posebne knjižice in organizirali tečaje. Tečajnik, ki je opravil izpit, je dobil potrdilo o opravljenem izpitu in posebno značko protiletalske

Slika 1: Značka protiletalske zaščite (foto: T. Novak)

Figure 1: Anti-aircraft protection badge (Photo: T. Novak)

zaščite. Značka je bila lepo oblikovana in razmeroma velika. Rdeča peterokraka zvezda je bila emajlirana, moški, ženska in tovarna v ozadju ter pod njima kratica PAZ (protivavionska zaščita) pa so bili potemnjeno srebrne barve. Na zadnji strani je bila igla za zatikanje. Te značke so pripadniki PLZ nosili na levi strani prsi kot neke vrste priznanja (Švajncer, 2011).

V novem Zakonu o narodni obrambi iz leta 1955 je bil poseben razdelek že namenjen civilni zaščiti. Naziv dotedanje protiletalske zaščite je bil spremenjen v civilno zaščito, narejene pa so bile precejšnje spremembe v vsebini dela. Civilna zaščita je postala pomemben dejavnik zaščite zaledja in hkrati podpora oboroženim silam. Dejavnosti oziroma naloge civilne zaščite v miru so se razširile, pripadle pa so ji naloge zaščite in reševanja prebivalstva pred naravnimi nesrečami in drugimi katastrofami ter odstranjevanje njihovih posledic. 1. januarja 1963 je bila z zakonom prenesena izpod pristojnosti Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo (ZSLO), svoj popoln razvoj in obseg pa je dosegla v obdobju, ki je sledil po sprejetju Zakona o ljudski obrambi leta 1974. Značilnost tega obdobja je tudi oblikovanje njene celostne podobe.

PREDPISI OD LETA 1974 DO 1984

Na podlagi Zakona o službi v oboroženih silah (Uradni list SFRJ, št. 22/74) je vrhovni poveljnik oboroženih sil predpisal Pravilnik o plaketi in znački centra za civilno zaščito Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo (Vojaški uradni list, št. 21/75). Na predpisanih plaketah in značkah je že upodobljen znak CZ SFRJ, in sicer moder enakostranični trikotnik z rdečo peterokrako zvezdo v sredini. Na podlagi dogovora

zveznega, republiških in pokrajinskih sekretariatov za ljudsko obrambo 24. maja 1974 je zvezni sekretar za ljudsko obrambo predpisal Pravilnik o oblačilih in oznakah v civilni zaščiti (ZSLO 28-5/74 z dne 23. aprila 1975). V pravilniku so bili predpisani nove uniforme, njeni sestavni deli in oznake CZ SFRJ, ki so se nosile na uniformah. Leta 1978 je bil sprejet še Dogovor o razglasitvi dneva civilne zaščite in ustanovitvi plakete in značke civilne zaščite SFRJ (Uradni list SFRJ, št. 19/78). Za dan CZ je bil določen 20. junij, ko je predsednik republike leta 1955 podpisal ukaz o razglasitvi Zakona o narodni obrambi, ko se je PLZ preimenovala v CZ. Zadnji v vrsti sprejetih predpisov, ki je zaokrožil celoto, je bil Pravilnik o načinu uporabe znaka civilne zaščite v SFRJ z dne 27. marca 1984. V pravilniku je bila poleg uporabe znaka za označevanje pripadnikov predpisana še uporaba znaka za označevanje objektov, opreme, transportnih sredstev, naslovnic priročnikov in navodil ter plaket. Poleg omejenih pravilnikov sta bila na pobudo Mednarodnega komiteja Rdečega križa leta 1977 sprejeta dopolnilna protokola k ženevskim konvencijam o varstvu žrtev vojn, sprejetim leta 1949. Prvi dopolnilni protokol posebej določa cilje, naloge in organizacijo civilne zaščite ter tako opredeljuje mednarodnopravni položaj pripadnikov civilne zaščite. Zakon o ratifikaciji dopolnilnih protokolov k ženevskim konvencijam je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 16 (mednarodne pogodbe), 28. decembra 1978 (Nanger, 1992).

ŽENEVSKE KONVENCIJE IN DOPOLNILNA PROTOKOLA

Vojna dejanja in naravne nesreče so po obsegu ter stopnji presegali meje držav, zato je bilo nujno, da je civilna zaščita dobila mednarodno pravno obravnavo, vendar pa je pomen dejavnosti za ureditev njenega mednarodnega pravnega statusa povezan z množičnimi posledicami vojnih dejanj ter pomembno vlogo, ki jo je CZ imela pri zaščiti in reševanju civilnega prebivalstva v nekaterih evropskih državah med drugo svetovno vojno. Pobuda za ureditev tega vprašanja je bila izraz želje, da se bolj zagotovi nenehno delovanje CZ v vseh vojnih razmerah. To se je nanašalo predvsem na zagotavljanje najboljše mogoče zaščite civilnega prebivalstva in zmanjšanje njihovega trpljenja zaradi vojnih dejanj. Tako je prišlo do spoznanja, da zaščita žrtev vojne ni le koristna, temveč tudi potrebna. Da bi se preprečilo ponovno množično trpljenje civilnega prebivalstva, so bile 12. avgusta 1949 sklenjene nove ženevske konvencije. Jugoslavija je povsem podpirala nove ženevske konvencije in

je bila druga država po Švici, ki jih je ratificirala leta 1950. Pozneje sta bila poleg konvencij 10. junija 1977 sprejeta še I. in II. dopolnilni protokol, ki ju je Jugoslavija ratificirala leta 1978 (Stojanović, 1984).

Tako I. dopolnilni protokol natančno ureja naslednja temeljna vprašanja CZ:

- podana je definicija CZ v funkcionalnem in organizacijskem smislu in določeni so njeni osnovni cilji, naloge in organizacija ter s tem področje uporabe mednarodnopravne zaščite na tem področju;
- določeni so vsebina splošne zaščite, ki je v skladu z določbami protokola namenjena civilnim organizacijam CZ, njihovem osebju, drugim civilistom, ki sodelujejo pri opravljanju nalog CZ, kot tudi zgradbe, materialna sredstva in zaklonišča, ki jih uporablja;
- posebej so urejeni vprašanje delovanja CZ na okupiranih ozemljih ter pravice in dolžnosti okupacijske oblasti glede tega;
- predvideno je, da se bo protokol uporabljal tudi za civilne organizacije CZ nevtralnih ali drugih držav, ki niso strani v konfliktu, in za mednarodne organizacije;
- določeni so pogoji, pod katerimi se konča zaščita organizacij CZ, njihovega osebja, zgradb, zaklonišč in materialnih sredstev;
- predvideni so posebni pogoji za zaščito pripadnikov oboroženih sil in vojaških enot, dodeljenih organizaciji CZ;
- določeni so mednarodni razpoznavni znak CZ in način ter postopki identifikacije CZ.

MEDNARODNI RAZPOZNAVNI ZNAK CZ

V 66. členu I. dopolnilnega protokola o zaščiti žrtev mednarodnih oboroženih spopadov k ženevskim konvencijam, ki določa identifikacijo, piše:

»1. Vsaka stran v spopadu si prizadeva zagotoviti, da je izključno med opravljanjem nalog CZ mogoče prepoznati njene organizacije civilne zaščite, njihovo osebje, zgradbe in materialna sredstva. Zaklonišča, ki se zagotovijo civilnemu prebivalstvu, morajo biti podobno prepoznana.

2. Vsaka stran v spopadu si prizadeva tudi sprejeti in izvajati načine in postopke, ki bodo omogočili prepoznavanje civilnih zaklonišč, osebja civilne zaščite, zgradb in materialnih sredstev, na katerih je mednarodni razpoznavni znak civilne zaščite.

3. Na okupiranih ozemljih in območjih, kjer poteka ali bo verjetno potekalo bojevanje, se civilno osebje civilne zaščite prepozna na podlagi mednarodnega razpoznavnega znaka civilne zaščite in identifikacijske izkaznice, ki potrjuje njihov status.

4. Mednarodni razpoznavni znak civilne zaščite za zaščito organizacij civilne zaščite, njihovega osebja, zgradb in materialnih sredstev ter civilnih zaklonišč je enakokraki moder trikotnik na oranžni podlagi.

5. Strani v spopadu se lahko dogovorijo, da poleg razpoznavnega znaka uporabljajo razpoznavna znamenja za identifikacijo civilne zaščite [...]

7. V miru se znak, opisan v četrtem odstavku, s soglasjem pristojnih državnih oblasti lahko uporablja za identifikacijo civilne zaščite.«

Protokol I vsebuje tudi Prilogo I, tj. Pravilnik o identifikaciji, v katerem sta prikazana vzorec identifikacijske izkaznice in mednarodni razpoznavni znak CZ, navedena pa je tudi pravilna uporaba oziroma nošenje, in sicer:

- če je moder trikotnik na zastavi, rokavnem traku ali telovniku, naj bo podlaga trikotnika oranžna zastava, rokavni trak ali telovnik;
- eden od kotov trikotnika naj bo usmerjen navpično navzgor;
- noben kot trikotnika naj se ne dotika roba oranžne podlage.

Mednarodni razpoznavni znak je tako velik, kot je primerno v danih okoliščinah. Razpoznavni znak se, kadar koli je to mogoče, namesti na ravni površini ali zastavah, tako da je viden iz čim več smeri in s čim večje oddaljenosti. Osebje CZ ob upoštevanju navodil pristojnih oblasti nosi, kolikor je le mogoče, pokrivala in oblačila z mednarodnim razpoznavnim znakom CZ. Ponoči ali ob zmanjšani vidljivosti se znak lahko sveti ali je osvetljen. Lahko je narejen iz materialov, ki omogočajo njegovo prepoznavanje s tehničnimi sredstvi za odkrivanje (MZZ, 2019).

UNIFORME IN OZNAKE CZ SFRJ

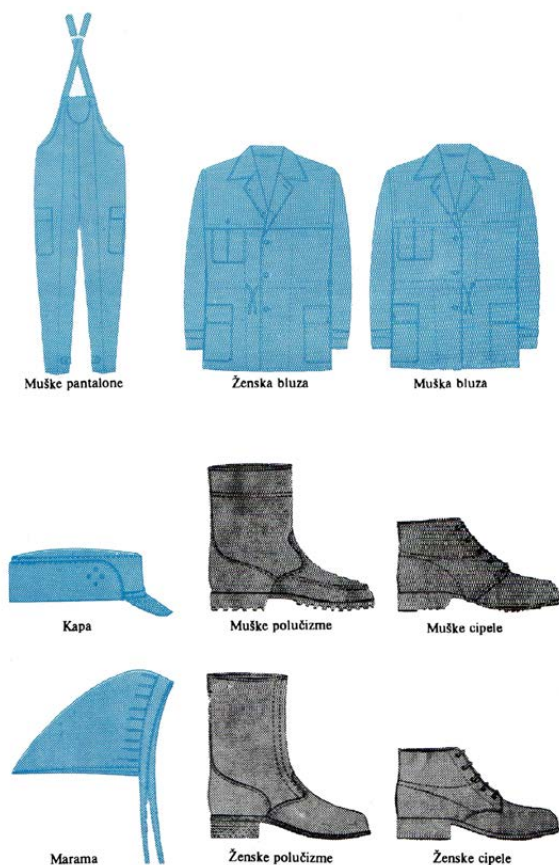
Do leta 1991 so slovenski pripadniki CZ nosili uniforme, predpisane s Pravilnikom o oblačilih in oznakah v Civilni zaščiti SFR Jugoslavije, sprejetim 23. aprila 1975. Uniforme iz tega pravilnika so bile enake za vse

enote in štabe CZ ne glede na njihovo vrsto, stopnjo ter teritorialno pripadnost. Osnovni deli so bili:

- A za moške: kapa, bluza, srajca, hlače, vetrovka in polškornji, ob posebnih priložnostih pa se je nosila tudi kravata;
- B za ženske: kapa, ruta, bluza, srajca, hlače, vetrovka in polškornji, za posebne priložnosti pa kravata.

Uniforme so bile temno modre, srajce svetlo modre, polškornji pa črni.

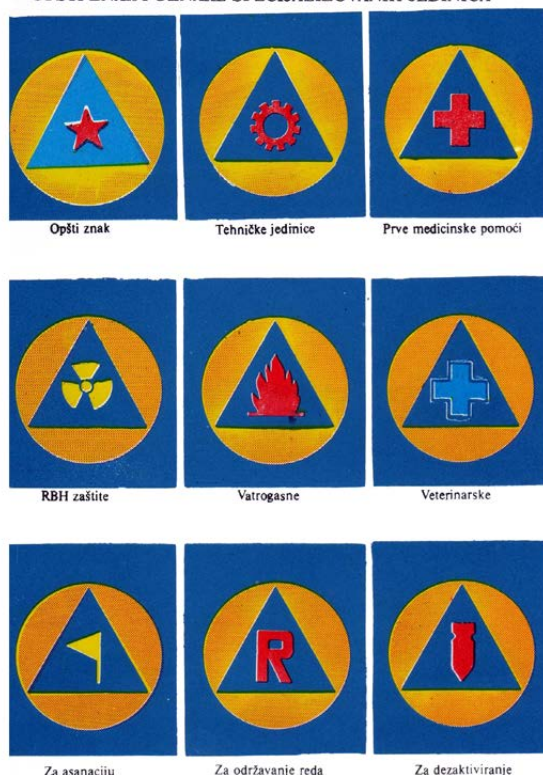
Na njih so se nosile predpisane oznake, in sicer splošni znak CZ SFRJ, oznake specialnosti ter oznake funkcij v enotah in štabih. Splošni znak je sestavljal krog oranžne barve z vrisanim temno modrim enakostraničnim trikotnikom, v njegovem središču pa je bila rdeča peterokraka zvezda. Za označevanje na kapi je bil splošni znak (kovinski emblema) premera 22 mm, peterokraka zvezda pa je imela 7 mm med konicama dveh nasprotnih krakov. Okrog trikotnika so bili reliefno oblikovani žarki v obliki peterokrake zvezde, ki so bili enake barve kot okrogla podlaga. Na drugih delih

Slika 2: Deli uniforme civilne zaštite SFRJ (foto: Priručnik: fizičko-tehničko obezbeđenje i protivpožarna i civilna zaštita, NIO Poslovna politika)

Figure 2: Components of the uniform of the Civil Protection of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (Photo: Priručnik: fizičko-tehničko obezbeđenje i protivpožarna i civilna zaštita, NIO Poslovna politika)

OPŠTI ZNAK I OZNAKE SPECIJALIZOVANIH JEDINICA

Slika 3: Oznake specialnosti civilne zaštite SFRJ (foto: Priručnik: fizičko-tehničko obezbeđenje i protivpožarna i civilna zaštita, NIO Poslovna politika)

Figure 3: Branch insignia of the Civil Protection of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (Photo: Priručnik: fizičko-tehničko obezbeđenje i protivpožarna i civilna zaštita, NIO Poslovna politika)

Slika 4: Oznaka pripadnosti za kapo (kovinski emblema s splošnim znakom civilne zaštite SFRJ) je s premerom 22 mm, peterokraka zvezda pa ima 7 mm med konicama dveh nasprotnih krakov. Okrog trikotnika so reliefno oblikovani žarki v obliki peterokrake zvezde, ki so enake barve kot okrogla podlaga. (foto: T. Novak)

Figure 4: Cap insignia (metal emblem with the general symbol of the Civil Protection of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia) with a diameter of 22 mm; it has a five-pointed star with a diameter of 7 mm between the tips of two opposite points, and rays in the shape of a five-pointed star embossed around the triangle, which are the same colour as the entire round base. (Photo: T. Novak)

Slika 5: Pripadniki Združenega odreda CZ Mesta Ljubljana okoli leta 1981 v Centru za obrambno vzgojo na Igu (foto: J. Škrbinc)

Figure 5: Members of the Joint Civil Protection Detachment of the City of Ljubljana at the Ig Defence Education Centre, around 1981 (Photo: J. Škrbinc)

uniforme sta bila znak (krog) premera 60 mm in peterokraka zvezda s 17 mm v sredini trikotnika. Oznake specialnosti so imele v sredini namesto peterokrake zvezde simbole specialnosti, in sicer za tehnične enote zobnik rdeče barve, enote prve medicinske pomoči rdeč križ, enote radiacijsko-biološke zaščite stilizirano triperesno deteljico rumene barve, gasilske enote rdeč plamen, veterinarske enote križ svetlo modre barve, asanacijske enote rumeno trikotno zastavico, enote za vzdrževanje reda veliko rdečo črko R ter enote za dezaktiviranje in uničevanje neeksplozivnih ubojnih sredstev rdeč obris bombe. Nosile so se na sredini zgornjega dela levega rokava kot našitek 70 mm od zgornjega šiva na rokavu, 10 mm pod njimi pa so se nosile oznake funkcij. Oznake funkcij v enotah, in sicer ekipah, oddelkih, vodih, četah, bataljoni, odredih ter brigadah, so bile rdeče, v štabih, in sicer organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, občinah, mestih, regijah, republikah in pokrajinah ter federacijah, pa zlato rumene barve. Dele uniform civilne zaščite SFRJ, ki so bili predpisani s tem pravilnikom, je potrjeval intendantski inštitut Jugoslovanske ljudske armade. Uniforme so izdelovali v delovni organizaciji za proizvodnjo tekstilne konfekcije Obnova Lajkovac v Srbiji.

27. marca 1984 je bil sprejet Pravilnik o načinu uporabe znaka civilne zaščite v SFRJ, ki je potrdil nošenje znaka CZ na uniformi, kot je bilo predpisano že v Pravilniku o oblačilih in oznakah civilne zaščite SFRJ. Novost v tem pravilniku je nošenje znaka CZ na rokavnem traku. V 3. členu tega pravilnika je napisano, da ko pripadniki enot, štabov in drugih organov CZ nimajo predpisane uniforme, vendar opravljajo naloge

CZ v miru in vojni, nosijo znak CZ SFRJ na rokavnem traku. Po predpisu naj bi bili rokavni trakovi širine od osem do deset centimetrov, nosili pa so se na levem rokavu civilne obleke.

OZNAKE CZ RS PO ODLOKU IZ LETA 1991

Na podlagi 105. člena Zakona o obrambi in zaščiti je bil maja 1991 sprejet Odlok o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 21/91), v katerem je bilo zapisano, da je znak CZ RS razpoznavni znak CZ RS in se uporablja za označevanje pripadnosti CZ RS. Z njim se lahko označujejo tudi priznanja CZ, sedeži ter vozila štabov in enot CZ.

Slika 6: Narokavni trak s splošnim znakom CZ SFRJ (foto: T. Novak)

Figure 6: Armband with the general emblem of the Civil Protection of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (Photo: T. Novak)

Oznake pripadnosti se nosijo na kapah v sredini nad čelom v obliki našitka ali značke in na levem rokavu uniforme v obliki našitka. Oznaka na kapi ima obliko kroga zlato rumene barve premera 47 mm. V sredini je vrisan krog oranžne barve, v njem pa so asimetrično vrisani trije prekrivajoči se enakostranični trikotniki temno modre barve z velikostjo stranic 27, 20 in 13 mm. Razmik med trikotniki je milimeter. Na zunanjem zlato rumenem krogu je vrisana stilizirana vejica z 12 lipovimi listi svetlo zelene barve. Znak je obrobjen s temno modro obrobo.

Oznaka na levem rokavu je v obliki svetlo modrega ščita, širokega 70 mm in visokega 95 mm. V zgornjem delu je vodoraven napis REPUBLIKA SLOVENIJA. V sredini ščita je krog oranžne barve premera 38 mm, v njem pa so asimetrično vrisani trije prekrivajoči se enakostranični trikotniki temno modre barve. Nad zgornjim delom oranžnega kroga je polkrožni napis CIVILNA ZAŠČITA. Pod oranžnim krogom je stilizirana vejica s 15 lipovimi listi svetlo zelene barve. Znak je obrobjen s temno modro obrobo. Nosi se 12 cm pod zgornjim robom levega rokava.

Oznake specialnosti, ki označujejo vrste enot oz. dolžnosti, ki jih opravljajo pripadniki CZ, imajo za osnovo splošni znak CZ krog svetlo modre barve premera 70 mm z notranjim krogom oranžne barve premera 48 mm, v katerem je vrisan temno moder enakostranični trikotnik. V trikotniku imajo simbol specialnosti, in sicer za:

- tehnične reševalne enote rdeč zobnik: v sredini zobnika je stiliziran rdeč znak grabežnika bagra;
- enote prve medicinske pomoči rdeč križ;
- enote za radiološko, kemijsko in biološko zaščito stilizirano triperesno deteljico rumene barve;
- gasilske enote rdeč plamen;
- enote prve veterinarske pomoči svetlo moder križ;
- asanacijske enote rumeno enakostranično trikotno zastavico;
- enote za varstvo pred snežnimi in drugimi plazovi stilizirano snežinko bele barve;
- enote za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi rdeč obris bombe. Pred obrisom bombe je vrisan rdeč polkrog;
- enote za zaklanjanje rdeč obris polkrožnega zaprtega prostora z vrisano človeško silhueto;
- enote in službo za opazovanje in obveščanje rumen enakostranični trikotnik s trikrat tremi koncentričnimi krogi rdeče barve.

Poleg teh so bile predpisane še oznake specialnosti republiških enot CZ, ki so imele za osnovo

Slika 7: Ena izmed prvih oznak pripadnosti CZ RS, ki jo je nosil pripadnik enote CZ za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi Milan Lampret med vojno za Slovenijo leta 1991. Med drugim je vodil odstranjevanje in uničenje kasetnih bomb, odvrženih iz letal jugoslovanskega vojnega letalstva na Kočevsko Reko leta 1991. (foto: T. Novak)

Figure 7: One of the first insignia of the Civil Protection of the Republic of Slovenia, which was worn by Milan Lampret, a Civil Protection unit member for protection against unexploded ordnance during the 1991 war for Slovenia. Among other things, he led the removal and destruction of cluster bombs dropped on Kočevska Reka by Yugoslav military aircraft in 1991. (Photo: T. Novak)

splošni znak CZ, v trikotniku simbol organizacije ali društva, na svetlo modri obrobi pa je bil naziv organizacije ali društva. Specialnost je bila označena za gorske reševalne enote, kinološke reševalne enote, jamarske reševalne enote, podvodne reševalne enote, medicinske reševalne enote in taborniške reševalne enote. Oznake specialnosti so se nosile oziroma se nosijo na sredini zgornjega dela desnega rokava uniforme, 12 cm pod zgornjim robom rokava.

Položajne oznake pripadniki, ki vodijo in poveljujejo v CZ, nosijo po novem na sredini zgornjega levega žepa uniforme CZ RS. Za poveljnike enot CZ so bile označene z lomljenimi ali ravnimi rdečimi črtami, in sicer za namestnike in vodje ekip, namestnike in vodje oddelka, namestnika in poveljnika voda, namestnika in poveljnika čete ter namestnika in poveljnika odreda. Za poveljnike in dolžnosti v štabih CZ so označene z lomljenimi ali ravnimi črtami rumene barve, in sicer za člane, načelnika in poveljnika štaba za CZ v krajevni skupnosti ali podjetju, krajevnih skupnostih, občini, mestni ali medobčinski skupnosti in Republiškem štabu za CZ. Opisane oznake po tem odloku so ostale enake tudi v sprejeti Uredbi o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 18/93).

DELOVNA UNIFORMA CZ
RS IZ LETA 1992

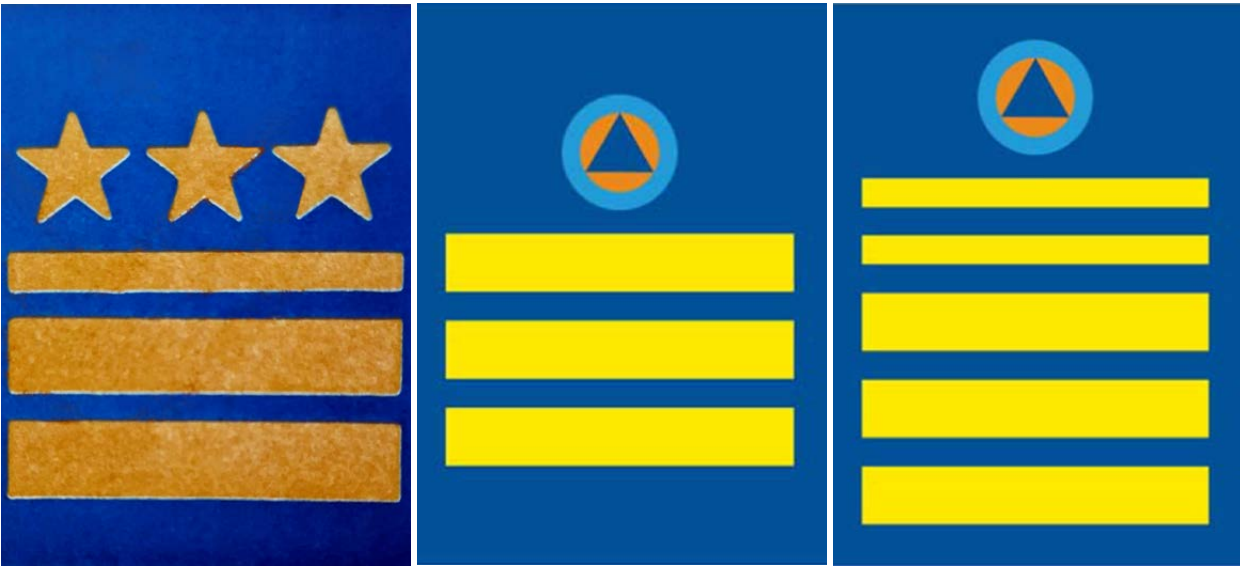
Leta 1992 smo dobili prvi Pravilnik o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 16/92). Uniforme oziroma kroja sta bila po novem enaka za vse pripadnike CZ za moške in ženske. Uniforma je bila temno modre barve, sestavljena iz kape, bluze, hlač, vetrovke in črnih polškornjev. Kapa je bila športnega kroja, sešita iz osnovnega dela, senčnika in naušnika. Bluza je bila ohlapnega kroja, v pasu pa je imela všito elastiko. Na sprednjem delu so bili našiti štirje žepi, dva na prsih in dva pod pasom. Okrog vratu je bil prišit ovratnik, v katerega je bila vložena kapuca. Vetrovka je bila na prsih in hrbtu opremljena s svetlobnim odbojnim trakom. Hlače so imele na straneh nad koleni prišita žepa. Po tem pravilniku je bilo predpisano, da pripadniki CZ nosijo uniforme pri opravljanju nalog zaščite in reševanja, izvajanju vaj in drugih oblik usposabljanj ter na pregledih in slovesnostih. Nove uniforme je izdelovalo podjetje Kroj iz Ljubljane.

Omeniti je treba še Odredbo o imenovanju in nalogah poverjenikov za Civilno zaščito (Ur. list RS, št. 23/92) z rešitvijo v prehodnem obdobju. V drugem odstavku 9. člena je bilo zapisano, da dokler se ne zagotovi nova uniforma, pripada poverjeniku za CZ predpisana oznaka na narokavnem traku.

Slika 8: Oznaki specialnosti asanacijske in gasilske enote po odloku iz leta 1991 ter Uredbi o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije iz leta 1993 (foto: T. Novak)

Figure 8: Insignia of the specialized land remediation and firefighting units according to the 1991 Decree and 1993 Regulation on Insignia in the Civil Protection of the Republic of Slovenia (Photo: T. Novak)

Slika 9: Položajne oznake od leve proti desni za poveljnika Republiškega štaba za CZ po Pravilniku o oblačilih in oznakah v civilni zaščiti iz leta 1975 (do leta 1991), za poveljnika CZ RS po Odloku o oznakah v civilni zaščiti Republike Slovenije iz leta 1991 in po uredbi iz leta 2003 (foto: T. Novak)

Figure 9: Position insignia (from left to right) for the Commander of the Civil Protection Headquarters in the Republic of Slovenia according to the 1975 Regulations on clothing and insignia (up to 1991), and for the Commander of the Civil Protection of the Republic of Slovenia according to the 1991 Decree on insignia in the Civil Protection of the Republic of Slovenia and according to the 2003 Regulation (Photo: T. Novak)

Slika 10: Pripadnik CZ RS v uniformi po pravilniku iz leta 1992 (foto: J. Oražem)

Figure 10: Member of the Civil Protection of the Republic of Slovenia in uniform according to the 1992 Regulation (Photo: J. Oražem)

SLAVNOSTNA UNIFORMA CZ RS IZ LETA 1995

Leta 1995 je bil sprejet nov Pravilnik o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 16/95), v katerem je zgoraj opisana uniforma postala delovna uniforma CZ RS, poleg te pa je bila sprejeta še slavnostna uniforma Civilne zaščite RS. Sestavljena je bila iz baretke, suknjiča, hlač s pasom, srajce, kravate, nogavic in čevljev. Spomladi, jeseni in pozimi so k slavnostni uniformi spadali tudi plašč, šal in usnjene rokavice. Suknjič je bil temno moder z enorednim zapenjanjem s tremi gumbi. Na prednjem delu je imel štiri žepe s poklopcem na gumb. Prsna sta bila našita, dva pod pasom pa notranja. Na ramah je imel okrasne epolete in na gumbih znak CZ RS. Oznaka pripadnosti CZ RS se je nosila na sredini zgornjega levega rokava. Baretka je bila izdelana iz volnene tkanine enake barve kot suknjič, torej temno modre. Na levi strani ob sencih je bil našit znak CZ RS. Hlače so bile temno zelene barve klasičnega kroja. Kravata je bila enake barve kot hlače. Čevlji so bili usnjeni, nizki

in črne barve. Plašč je bil temno moder, spredaj pa se je zapenjal s štirimi črnimi gumbi. Na ramenih je imel epolete. Šal je bil svilen, ena stran je bila modre barve kot plašč, druga stran pa temno zelene barve kot hlače. Na slavnostni uniformi se je nosila tudi oznaka osebnosti, in sicer medeninasta kovinska ploščica zlate barve s priimkom in majhnim znakom CZ RS. Nadomestne oznake odlikovanj in drugih priznanj so se nosile nad levim naprsnim žepom.

PRAVILNIK O UNIFORMAH CZ RS IZ LETA 2002

4. novembra 2002 je bil sprejet nov Pravilnik o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 93/02). Po tem pravilniku delovno uniformo sestavljajo kapa, bluza, hlače s pasom, srajca, majica s

Slika 11: Član Republiškega štaba CZ za operativne zadeve Milivoj Dolščak v slavnostni uniformi CZ RS po pravilniku iz leta 1995. Oznaka pripadnosti je na levem rokavu uniforme, položajna oznaka pa je na usnjenem traku levega naprsnega žepa uniforme. Na desni strani prsi nad desnim naprsnim žepom je oznaka osebnosti. (foto: J. Oražem)

Figure 11: Milivoj Dolščak, member of the Slovenian Civil Protection Headquarters for Operational Affairs, in the ceremonial uniform of the Civil Protection of the Republic of Slovenia according to the 1995 Regulation. It has insignia of affiliation on the left sleeve of the uniform, and position insignia on the leather strap of the left breast pocket of the uniform. On the right side, above the right breast pocket, is a personal identification badge. (Photo: J. Oražem)

Slika 12: Črn pas z zaponko z vtisnjenim znakom CZ RS (foto: T. Novak)

Figure 12: Black belt with buckle embossed with the insignia of the Civil Protection of the Republic of Slovenia (Photo: T. Novak)

kratkimi rokavi, vetrovka, opasač z oprtačem, nogavice in polškornji. Edina sprememba na delovni uniformi, torej bluzi in srajci, so dodani sprimni trakovi za položajne oznake na sredini naprsnega žepa ter nad njim sprimni trak z napisom CIVILNA ZAŠČITA. Nad desnim prsnim žepom je bil dodan sprimni trak za ime in priimek pripadnika. Uniformi je bil dodan še črn pas za hlače, ki je bil iz poliestrnih ali bombažnih vlaken. Zaponka je bila kovinska srebrne barve z vtisnjeno oznako pripadnosti CZ RS.

SLUŽBENA UNIFORMA CZ RS IZ LETA 2002

Slavnostna uniforma CZ RS se v tem pravilniku preimenuje in postane službena uniforma CZ RS. Sestavljali so jo baretka, suknjič, hlače s pasom, srajca, kravata, nogavice in čevlji. Spomladi, jeseni in pozimi so bili deli uniforme še šal, rokavice in plašč. Službena uniforma za pripadnice je imela namesto srajce bluzo, namesto hlač krilo in namesto suknjiča jakno. Baretka je bila izdelana iz volnene tkanine oranžne barve, od leta 2008 pa je spet temno modre barve. Na levi strani je bila ob sencih našita oznaka

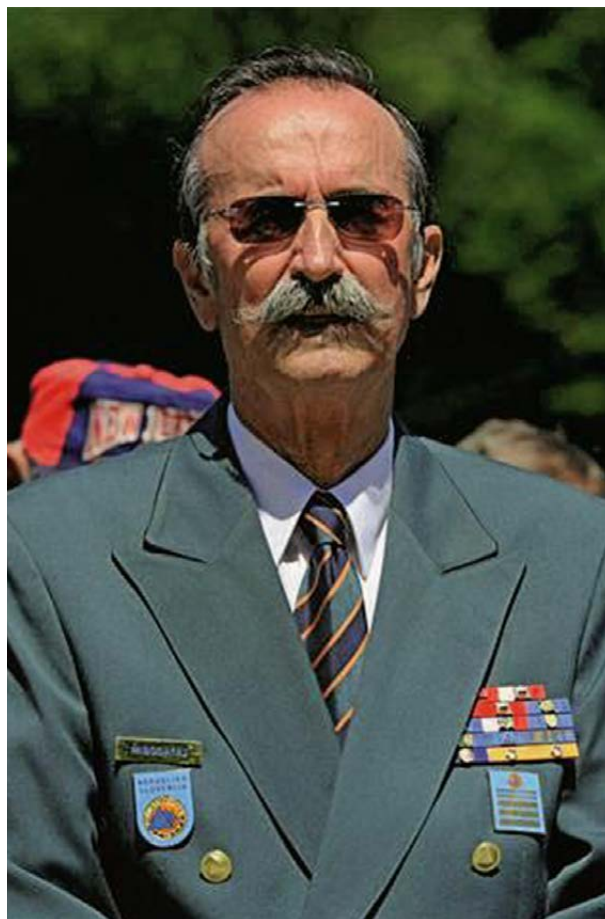

Slika 13: Oranžna baretka službene uniforme s kovinsko oznako pripadnosti CZ RS (foto: T. Novak)

Figure 13: Orange beret of the service uniform with a metal insignia indicating affiliation to the Civil Protection of the Republic of Slovenia (Photo: T. Novak)

pripadnosti CZ RS po Pravilniku o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 30/08).

Suknjič je bil temno zelene barve z dvorednim zapejnanjem s tremi zlatimi gumbi, na katerih je bil znak CZ RS. Hlače so bile temno modre barve. Kravata je bila z zelenimi, oranžnimi in modrimi poševnimi črtami. Sprememba pri službeni uniformi je bilo tudi nošenje oznak. Po novem se je oznaka pripadnosti nosila kot kovinska priponka, izdelana v obliki ščita z odtisnjeno oznako CZ RS, na desni strani prsi in ne več kot našitek na levem rokavu uniforme. Položajne oznake so se nosile pripete na levo stran na prsih uniforme. Nadomestne oznake odlikovanj in drugih priznanj so se nosile nad levim naprsnim žepom službenih uniform.

Slika 14: Dolgoletni poveljnik CZ RS Miran Bogataj v službeni uniformi po pravilniku iz leta 2002. Na desni strani prsi je oznaka pripadnosti CZ RS, nad njim pa je imenska oznaka. Na levi je položajna oznaka, nad njo pa so nadomestne oznake odlikovanj. (foto: J. Oražem)

Figure 14: Miran Bogataj, long-time Commander of the Civil Protection of the Republic of Slovenia, in his service uniform according to the 2002 Regulation. On the right side of his chest is the Civil Protection of the Republic of Slovenia insignia, with above it his name tag, and on the left his rank insignia, and above that substitute insignia of his decorations. (Photo: J. Oražem)

Slika 15: Oznake specialnosti in položajne oznake po Uredbi o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije iz leta 2003 (foto: T. Novak)

Figure 15: Specialty insignia and position insignia according to the 2003 Insignia Regulation (Photo: T. Novak)

Slika 16: Pripadniki CZ RS leta 2008 pri asanaciji kraja nesreče slovenskega letala na Korziki. Prvič imajo na uniformah oznako zastave Republike Slovenije. (foto: J. Oražem)

Figure 16: Members of the Civil Protection of the Republic of Slovenia in 2008 during the land remediation and clean-up of the crash site of a Slovenian aircraft in Corsica; for the first time with the flag of the Republic of Slovenia on their uniforms (Photo: J. Oražem)

Slika 17: Zastava RS se nosi nad oznako pripadnosti CZ RS. (foto: T. Novak)

Figure 17: The flag of the Republic of Slovenia, worn above the insignia of the Civil Protection of the Republic of Slovenia (Photo: T. Novak)

UREDBA O OZNAKAH CZ RS IZ LETA 2003

Več sprememb pri oznakah je bilo v novi Uredbi o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije (Ur. list RS, št. 114/03). V njej ni bilo več oznak specialnosti za gasilske in asanacijske enote, dodane pa so bile oznake službe za podporo, informacijski center in logistični center. Poleg teh so bile dodane oznake enote za hitre reševalne intervencije, ki imajo v svetlo modri obrobi zgoraj zlatorumen napis REPUBLIKA SLOVENIJA, spodaj pa EHI. Oznake specialnosti enote (EHI) so označene v modrem enakostraničnem trikotniku osnovne oznake, in sicer za tehnično-reševalno enoto, enoto za RKB-zaščito, prvo medicinsko pomoč, tehnično potapljanje, oskrbo, skupino za elektriko ter skupino za vodo. Pri položajnih oznakah je bil dodan namestnik poverjenika za CZ in namestnik vodje ekipe, dodane pa so bile oznake za člana, namestnika in poveljnika enote za hitre intervencije, načelnik republiškega štaba za CZ je bil preimenovan v namestnika poveljnika CZ RS itn. Zadnja sprememba pri oznakah CZ RS je bila narejena decembra 2011, ko je bila dodana še oznaka za službo za podporo pri ekoloških in drugih nesrečah na morju, na njej pa je upodobljeno rumeno admiralitetno sidro.

PRIPADNIKI CZ RS V TUJINI

Poleg že opisanih oznak lahko pripadniki CZ RS oziroma drugih reševalnih služb, ki imajo status pripadnikov CZ RS, pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči zunaj države nosijo tudi oznako v obliki zastave Republike Slovenije, Organizacije Združenih narodov ali druge mednarodne organizacije, v okviru katere opravljajo naloge (Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 122/07).

Po spremembah in dopolnitvah pravilnika o uniformah leta 2008 se oznaka zastave RS nosi na levem rokavu pod ramenskim šivom in nad oznako pripadnosti CZ RS, na desnem rokavu pa je v isti višini oznaka mednarodne organizacije, v okviru katere se naloge opravljajo. Na levi strani na prsih nosijo pripadniki CZ namesto napisa CIVILNA ZAŠČITA napis SLOVENIJA in mednarodno oznako civilne zaščite, ki je enakokrak moder trikotnik na oranžnem polju. Na hrbtni strani imajo lahko pripadniki, ki so napoteni na opravljanje nalog zunaj države, ime enote ali sestave oziroma napisa CIVIL PROTECTION in SLOVENIA (Pravilnik o

spremembah in dopolnitvah Pravilnika o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 30/08).

NOVA DELOVNA UNIFORMA CZ RS IZ LETA 2016

Leta 2016 je Uprava RS za zaščito in reševanje pripravila, Ministrstvo za obrambo pa uvedlo novo delovno uniformo Civilne zaščite RS. Sestavni deli so letna in zimska volnena kapa, polo majica z dolgimi in kratkimi rokavi, delovne multifunkcijske hlače s pasom in termo vložkom, pulover, delovna dežna jakna s snemljivo protivetrno jakno, polškorjni, čevlji, dokolenke in nogavice. Izdelana je v barvni kombinaciji civilne zaščite, in sicer temno modre in oranžne (delovne majice) ter črne (čevlji, škornji in pas). Bluzo z žepi je zamenjala vetrna jakna, dodani so čevlji, drugačne oblike zimska kapa in letna kapa z odsevnimi trakovi na straneh, podobna kapi prostovoljnih gasilcev. Del nove uniforme je tudi pulover, ki je bil prej tako kot vetrna jakna del dodatnih oblačil k uniformi CZ RS. Nove delovne uniforme izdeluje UNI & FORMA iz Komende.

NOVA SLAVNOSTNA UNIFORMA CZ RS

Leta 2020 je Ministrstvo za obrambo izvedlo javni razpis za nakup nove slavnostne uniforme Civilne zaščite RS. Izbrani ponudnik javnega razpisa je bilo Krojaštvo Rožman, ki izdeluje tudi uniforme za gasilce. Sestavljajo jo suknjič, hlače s pasom, šapka, srajca, plašč, kravata, čevlji, rokavice in nogavice. K ženski uniformi spadajo suknjič, krilo, bluza, klobuček, posebna oblika ženske kravate, rokavice, pas in čevlji. Suknjiči so temno modre barve, imajo podrobnost, in sicer oranžno paspulo, ki nakazuje trikotnik, znak CZ, vstavljen na zadnjem delu ovratnika ter spredaj na prehodu ovratnika v zavihek. Zapenjajo se z zlatima gumboma, na katerih je znak CZ RS. Moške hlače in ženska krila so prav tako temno modre barve. Kravata je svilena, svetlo modre barve. Šapke so razdeljene na tri ravni in se razlikujejo po barvi obšitka ter obliki vezenja podbradnika. Podbradnik je na šapko pripet z zlatima gumboma. Plašč je temno modre barve, izdelan iz tkanine, ki ne prepušča vode, v notranjosti pa ima odstranljiv termo vložek. Ženski plašč ima nasprotno smer zapenjanja od moškega. Poleg usnjenih rokavic so uniformi dodane še bele rokavice, za kravato pa kravatna igla. Nošenje oznak je ostalo enako kot pri

Slika 18: Mednarodni razpoznavni znak civilne zaščite (foto: T. Novak)

Figure 18: International civil protection identification mark (Photo: T. Novak)

Slika 19: Pripadnik CZ ima na novi delovni uniformi na levi strani prsi položajno oznako člana poveljstva EHL, na levem rokavu in kapi pa sta oznaki pripadnosti CZ RS. (foto: T. Novak)

Figure 19: Civil protection member in new work uniform. On the left side of the chest is the position insignia of a member of the National Rapid Response Unit Command, and on the left sleeve and cap are insignia indicating membership of the Slovenian Civil Protection. (Photo: T. Novak)

Slika 20: Moška slavnostna uniforma s šapko (levo) in ženska slavnostna uniforma s klobučkom (desno)
(foto: Krojaštvo Rožman)

Figure 20: New Men's ceremonial uniform with a cap (left) and women's ceremonial uniform with a hat (right)
(Photo: Krojaštvo Rožman tailors)

službeni uniformi CZ RS, razen na šapki in klobučku se kovinska oznaka pripadnosti CZ RS nosi na sredini pokrivala nad čelom.

PRISTOJNOST NAD PREDPISOVANJEM UNIFORM IN OZNAK CZ RS

Vrsto, obliko, kroj in nošenje uniform predpiše minister, pristojen za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, Vlada Republike Slovenije pa predpiše oznake Civilne zaščite RS.

Zahteve za izdelavo oznak in uniform predpisuje Uprava RS za zaščito in reševanje, organ v sestavi Ministrstva za obrambo. Poleg tega potrjuje oznake specialnosti enot in služb.

V skladu z merili za organiziranje in opremljanje enot in služb Civilne zaščite pripadajo predpisane uniforme vsem pripadnikom CZ RS.

NOŠENJE UNIFORM IN OZNAK CZ RS

Uniforme CZ RS nosijo pripadniki CZ RS ter javni uslužbenci na področju zaščite in reševanja v skladu z Zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami med opravljanjem nalog zaščite, reševanja in pomoči, na vajah in drugih oblikah usposabljanj ter pregledih in slovesnostih. Pripadnike CZ RS označuje in povezuje uniforma. Kdor jo nosi, predstavlja CZ RS, zato mora skrbeti za urejen videz svoje uniforme, pravilno nošenje oznak in ustrezno vedenje.

SKLEPNE MISLI

Koliko je stara uniforma? Na to vprašanje je težko odgovoriti povsem natančno. Znano je, da prvi poskusi uniformiranja pripadnikov oboroženih sil segajo v stari vek. Na egipčanskih, asirskih, starogrških in rimskih spomenikih ter vazah lahko vidimo upodobljene vojake, ki so že enako oboroženi in oblečeni. Pravo uniformiranje se je začelo z letom 1672, ko je francoski

vojni minister Francois Louvois sprejel predlog o uniformiranju francoske vojske. Znano je njegovo geslo, da brez uniforme ni reda, brez reda pa ni vojske. Od takrat so francoski vojaki dobili od države orožje in obleke. Franciji so sledile še druge države. Pozneje je začela prevladovati praktičnost, zato so uniforme postajale vedno preprostejše in udobnejše. Z nastankom pasivne protiletalske zaščite med svetovnima vojnama kot predhodnice današnje civilne zaščite so se v nekaterih evropskih državah za njene pripadnike po vojaškem vzoru predpisale uniforme in oznake.

Z uniformiranostjo se je dosegel enoten videz in izrazila pripadnost ter lažja identifikacija in namen enot pri opravljanju njihovih nalog.

Naš pregled uniformiranosti v CZ smo začeli leta 1975, ko je CZ SFRJ dobila enotno uniformiranost in sistem oznak. Predpisana in uvedena je bila temno modra uniforma, zasnovana po načelu praktičnosti in preprostosti. Osnovo oznak je predstavljal temno moder enakostranični trikotnik, v katerega so bili dodani simboli specialnosti za posamezne enote. Oznake funkcij so bile razdeljene na rdeče za enote in na rumene za štabe. Nosile so se tako kot splošni znak in oznake specialnosti na levem rokavu uniforme. Uniforme CZ SFRJ so slovenski pripadniki CZ nosili še med osamosvojitveno vojno leta 1991. Prve oznake CZ RS so bile predpisane v odloku o oznakah v CZ RS

tik pred razglasitvijo samostojnosti leta 1991. Ohranila se je oznaka pripadnosti CZ RS iz osamosvojitvenega časa, ki jo je nosil pripadnik enote CZ za varstvo pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi in ki je drugačna od predpisane, kar je prikazano na sliki 6. Po osamosvojitvi je CZ RS obdržala temno modro obarvanost svojih uniform. Kroj je bil podoben kot pri vojaški bojni uniformi Slovenske vojske. Leta 1995 se takratna uniforma preimenuje v delovno uniformo CZ RS, pridruži pa se ji še slavnostna uniforma CZ RS. Prejšnja CZ slavnostnih uniform ni imela, ob slovesnostih pa so pripadniki CZ nosili kot dodatek k uniformi le kravate. Značilnost prvih slavnostnih in poznejših službenih uniform je bila dvobarvnost, saj so bili hlače in suknjič različnih barv. Za pokrivalo je bila predpisana baretka.

Na slavnostnih uniformah se poleg oznak lahko nosijo tudi odlikovanja in priznanja oziroma nadomestne oznake odlikovanj in priznanj. Med njimi so tudi priznanja, ki se podeljujejo na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, praviloma ob 1. marcu, svetovnem dnevu civilne zaščite. Kot viri pri pisanju so nam bili v pomoč uradni listi s pravilniki in uredbami. Pri določenih so bile kot priloge dodane risbe. Drugi dragoceni viri so fotografije, oznake in deli uniform, ki so jih ohranili posamezniki. Nekateri so dodani temu besedilu, katerega namena sta bila čim celovitejši pregled in predstavitev petdesetletne uniformiranosti CZ v Sloveniji.

Viri in literatura

1. Doktrinarna načela civilne zaščite v SFRJ, 1974. Predsedstvo SFRJ – Svet za zadeve ljudske obrambe.
2. Javno naročilo – Nakup artiklov svečane uniforme Civilne zaščite RS, referenčna št. dokumenta 430-94/2020, Ministrstvo za obrambo.
3. Kacin, J., 1991. O razvoju civilne zaščite. Ujma, 5.
4. Mišković, I., Mandić, M., 1987. Civilna zaščita u SFRJ. Beograd, Poslovna politika.
5. Nanger, R., 1992. Zaščita pripadnikov civilne zaščite v luči mednarodnega humanitarne prava. Ujma, 6.
6. Odlok o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 21/91.
7. Odredba o imenovanju in nalogah poverjenikov za Civilno zaščito, Ur. list RS, št. 23/92.
8. Pravilnik o oblačilih in oznakah v civilni zaščiti. SSNO – Sektor za civilno obrambo, št. 28-5/74 z dne 23. aprila 1975.
9. Pravilnik o načinu upotrebe znaka civilne zaščite u SFRJ, R. v. p. št. 7 z dne 27. marca 1984.
10. Pravilnik o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 16/92.
11. Pravilnik o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 16/95.
12. Pravilnik o uniformah Civilne zaščite Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 93/02.
13. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o uniformah Civilne zaščite RS, Ur. list RS, št. 30/08.
14. Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o uniformah Civilne zaščite RS, Ur. list RS, št. 20/14.
15. Simić, Đ., Arnautović, O., 1984. Priručnik: fizičko-tehničko obezbeđenje i protivpožarna i civilna zaštita, NIO Poslovna politika, Beograd.
16. Stojanović, R., 1984. Zaščita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara u vanrednim situacijama. Vojnoizdavački zavod.
17. Švajncar, J., 2011. Vojnogodovinski zbornik 46 – Značka PAZ. Vojni muzej Logatec.
18. Ulčar, M., 1985. Obramba in zaščita.
19. Uredba o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 18/93.
20. Uredba o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 114/03.
21. Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o oznakah v Civilni zaščiti RS, Ur. list RS, št. 122/07.
22. Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije, Ur. list RS, št. 98/11.
23. Ušeničnik, B., 1998. Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v Republiki Sloveniji.
24. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ur. list RS, št. 64/94.
25. Ženevske konvencije in dopolnilni protokoli II. del – Protokoli. Ljubljana, 2019, Zbirka Mednarodno pravo (FDV in MZZ).